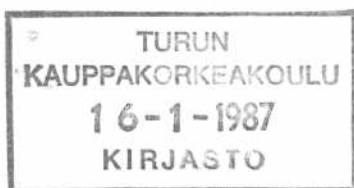

Politiikka 1985—86

Politiikan tutkimuksen nykyistä tilannetta voidaan kuvata hajoamisen aikakautena. Tutkijat specialisoituvat, tieto fragmentoituu ja tiede vallankäytön muotona muuttaa luonnettaan. Tieteen auktoriteetti on myös menettänyt uskottavuuttaan. Auktoriteetin vahvistamiseksi tieteeltä on alettukin vaatia entistä enemmän suorituskyyä, mikä on kytketty tiedon käyttöarvoon, ei sen absoluuttiseen totuuteen.

Politiikka-lehti joutuu painimaan uuden tilanteen kanssa monella tasolla. Maamme politiikan tutkijoiden pääjulkaisuna siihen kiteytyvät alan sisäiset ongelmat ja muutokset. Lehden toimittamisen kannalta ongelma on korkeatasoisten ja samalla mielenkiintoisten kirjoitusten saanti. Tilanne on viime vuosien aikana vaikeutunut julkaisukanavien kasvun kautta, koska samaan aikaan tieteenalan muuta perustaa ei ole pystytty kehittämään läheskään samassa tahdissa.

Syynä on myös juuri suorituskyyyn liittyvä intressien hajoaminen. Politiikka on saanut rinnalleen niin Hallinnon tutkimuksen kuin Rauhantutkimuksenkin. Samaan aikaan valtio-oppineet voivat myös periaatteessa kirjoittaa oppialaansa lähellä oleviin lehtiin (Sosiologia, Tiede & Edistys, Ulkopolitiikka, Oikeus jne.). Kun suomalaiset valtio-oppineet kirjoittavat myös entistä enemmän kansainvälisiin julkaisuihin tai Suomessa toimitettaviin englanninkielisiin kirjoihin ja kun lisäksi muut kuin tieteelliset julkaisut (ennen kaikkea päivälehdet) myös maksavat kirjoituksista, samalla kun niiden avulla on mahdollista saavuttaa suurempi lukijakunta, on politiikan tutkijoille kyllä julkaisukanavia riittävästi.

Julkaisumahdollisuuksien parantumisessa ei sinänsä ole mitään vikaa. Hyviä kirjoittajia ei vain tunnu olevan tarpeeksi. Suorituskyyyn kanavien maksimoiminen on johtanut liian pienet markkinat vaikeuksiin. Toisaalta tietenkin juuri määrään perustuvan suorituskyyyn korostaminen takaa, että esimerkiksi Politiikka-lehdelle tulee artikkelitarjouksia enemmän kuin se pystyy niitä julkaisemaan. Mutta jos toimittus haluaa edes yrittää tehdä elävää, mielenkiintoista ja samalla myös tieteellistä lehteä, on se vaikeuksissa.

Innovatiivisuus, vanhojen tosiasioiden uusi yllättävä yhdistäminen, uudet näkökulmat ovat eräillä tieteenaloilla suorituskyyyn edellytyksiä. Näin pitäisi olla politiikan tutkimuksessakin. Käytännössä näin ei kuitenkaan ole, vaan suorituskyy mitataan usein pelkästään julkaisujen määrällä, mikä saa eräät tutkijat yrittämään julkaista kaiken kirjoittamansa, oli kysymys muistiinpanoista, luonnoksista tai valmiista tutkimuksista.

Tässä tilanteessa olemassa oleviin valtasuhteisiin sopeutuva tiede on suorituskyyistä jo pelkän määränsä perusteella. Olemassaolevan rationaalisuutta punnitseva ja vaihtoehtoja etsivä tutkimus vaatii jo enemmän työtä ja kohtaa enemmän vastustusta. Sen suorituskyyä on tämän vuoksi paljon vaikeampi mitata.

Perusongelma on kuitenkin, että suomalaisia politiikan tutkijoita on yksinkertaisesti liian vähän. Ei suomalaisen valtion ja politiikan ongelmia tutkita luovalla tavalla alle sadan tutkijan/opettajan voimin, onhan meillä jo 200 kansanedustajakin. Valtio on kyllä antanut varoja julkaisutoimintaan, mikä on suhteellisen halpaa, sen sijaan perustavanlaatuisemmat tieteellisen yhteisön infrastruktuurin rakentamiseen liittyvät ongelmat on jätetty ratkaisematta. Virkoja on vähän eikä uusia ole viime aikoina juuri ollut tulossa, tulevien tutkijoiden rekrytointiin ei ole kunnan mahdollisuuksia tai se on hyvin lyhytjänteistä ja sattumanvaraista, kirjallisuuteen eikä tutkimuslaitteisiin ei ole kunnolla varaa jne.

Tästä näkökulmasta eräät opetusministeriön viime aikaiset kirjeet, toivomukset ja suositukset tuntuvat lähinnä tekopyhältä hurskastelulta tai sitten korkeakoulujen ongelmista on ministeriössä hyvin omituinen kuva. Ja vaikka opetusministeriö olisi valmis panostamaan myös yhteiskuntatieteisiin, näin ei ole välttämättä laita valtiovarainministeriön kanssa. Valtio on erilaisten intressien toimintakenttä, jossa yhden osan vilpittömätkin lupaukset kääntyvät helposti tarkoituksiaan vastaamattomiksi.

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kehittämisestä opetusministeriö ei juuri ole ollut huolestunut. Se on pääasiassa ollut huolissaan opiskelijoiden hitaasta valmistumisesta näillä aloilla. Tässäkin tuntuu olevan kuitenkin kyse jälleen suorituskyvystä määrällä mitattuna. Enemmän pitäisi valmistua ja nopeammin. Mutta mihin? Jo tällä hetkellä suuri osa valmistuneista valtiotieteen ja yhteiskuntatieteen kandidaateista joutuu koulutustaan vastaamattomaan työhön. Heitä ei yksinkertaisesti tarvita. Jos nyt valmistuneiden määrää lisätään huonommalla koulutuksella, se tulee merkitsemään entistä useamman joutumista tutkintoonsa nähden toisarvoiseen työhön. Yhteiskuntatieteellinen koulutus on halpaa. Sen todelliset kustannukset tulevat lisäksi opintovelkaisten ja unelmissaan pettyneiden opiskelijoiden maksettaviksi.

Opetus ja tutkimus kuuluvat kiinteästi yhteen. Ratkaisu voikin olla vain täydellinen remontti yhteiskuntatieteellisissä tutkinnoissa, opettajien ja tutkijoiden määrän voimakas lisääminen, koulutuksen painopisteen siirtäminen jatkokoulutukseen, sekä myös valtion virkakelpoisuusehtojen muuttaminen. Jos lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja ei virallisesti noteerata työmarkkinoilla, ei jatkokoulutuksen kehittämisellä ole paljon perusteita.

Tilanteen tekee huolestuttavaksi se, ettei valtiovalta (eivätkä muutkaan tahot) tunnu todella olevan kiinnostunut yhteiskuntatieteiden todellisesta kehittämisestä. Myöskään suomalaiset politiikan tutkijat eivät ole juuri pystyneet osoittamaan hyödyllisyyttään nyky-yhteiskunnan ongelmien kannalta. Tutkijat ovat liian usein lähteneet liikkeelle omista ehdoistaan ja lyhyen tähtäimen eduistaan. Kuitenkin uusi teknologia, työn uudelleenjako, yhteiskunnallisen kontrollin kehittyminen yhdessä uusien osallistumismuotojen kanssa tulevat lyömään leimansa yhteiskuntaan nopeammin kuin perinteelliset politiikan tutkijat aavistavatkaan. Samaan aikaan yhteiskunnallinen mikrovalta tulee kiristymään. Usein nämä tendenssit näkyvät selvimmin paikallistasolla, mistä esimerkkinä ovat kunnallispolitiikan kasvavat lieveilmiöt Suomesakin. Myös sellaiset tutkimusongelmat kuin pankkien valta kansalaisten arkielämään tai erilaisten kasvatusinstituutioiden valtamekanismit (päiväkodit, koulut, armeija, yliopistot) odottavat edelleen tutkijoitaan.

Perinteellisille politiikan tutkijoille vielä vihreät saattavat olla mielenkiintoinen (hiukan outo) tutkimuskohde (kuten SKP 1950-luvulla ja SMP 1970-luvun alussa), mut-

ta he eivät tunnu ymmärtävän sitä perinpohjaista yhteiskunnallista muutosta, joka on tapahtumassa tuotannossa, vapaa-ajassa, kulttuurissa, ja niitä seurauksia, jotka nuo muutokset tuovat mukanaan politiikkaan ja valtion rakenteeseen. Samaan aikaan monella tavalla kansainvälistyvä maailma (talouden uudet muodot, laajeneva kansainvälinen Etelä-Afrikan rotusortopolitiikan vastustaminen, tietosatelliitit, masaturismin kasvu jne.) vaikuttaa Suomen kansainväliseen asemaan aivan uudella tavalla.

Yleensäkin olisi hyvä joskus kysyä perusteita sille tieteellisyyteen, yliopistolliseen asemaan tai suorituskyykyyn perustuvalla auktoriteetille puhua politiikasta, jonka politiikan tutkijat ovat itselleen halunneet varata. Tutkijat puhuvat omaa kieltään omalla tavallaan. Hyvin hajanaisella tavalla lisäksi nykyään. Mutta on olemassa myös muita diskursseja, puhetapoja, politiikasta. Poliitikoilla on omansa, joukkotiedotusvälineiden edustajilla omansa, hallintovirkamiehillä omansa ja luonnollisesti myös »tavallisilla kansalaisilla» omansa. Itse en ole kovinkaan varma siitä, että politiikan tutkijoiden tapa tarkastella politiikkaa on aina se ainoa oikea. Tietenkin heillä on enemmän aikaa askarrella pelkästään poliittisten ilmiöiden kanssa kuin monilla muilla, mutta jos heidän kohdallaan toteutuu eräänlainen oppinut sivistymättömyys, se on monin verroin vaarallisempaa. Tutkijoilla ei pitäisikään olla mitään automaattista etuoikeutta yhteiskunnalliseen tietoon. Heidän olisi syytä joskus kuunnella »tavallisia ihmisiä» muutoinkin kuin pelkästään tutkimuskohteina. Tutkijoiden on ansaittava auktoriteettinsa työllään, ei yhteiskunnallisella asemallaan.

Tieteessä kuitenkin yhteiskunnalliset pakot lyövät itsensä läpi monella tapaa. Tieteellinen yhteisö on riippuvainen yhteiskunnasta resurssiensa suhteen. Niin hyvässä kuin pahassa. Yhteiskuntatutkimus tarvitsisi kipeästi lisää resursseja, ennen kaikkea tutkijanvirkoja. Mutta millä edellytyksillä tämä on toteutettavissa? Omaa kritiikkiään suosivan ja kannustavan yhteiskunnan toteutuminen ei näytä kovin todennäköiseltä lähitulevaisuudessa. Tiede ei voi olla yhteiskunnasta riippumaton. Joskus se tosin voi saavuttaa suhteellisen autonomian valtiovallasta tai yksityisistä rahoittajista, ainakin lyhyellä aikavälillä, mutta lopulta sen on alistuttava. Valtio-opillinen totuus määrittänyt aina suhteessa yhteiskunnalliseen valtaan.

Näin myös *Politiikka*-lehden kohdalla.

ERKKI BERNDTSON